DOCUMENTS
TIPUS: Projecte de llei
NOM: E-210-2025_3_Memòria_PL_crèdit_fàbrica_CATSA.pdf
UNITAT: Serveis Generals
ORIGEN: Administració
CODI SEGUR DE VERIFICACIÓ: beb54a24-6be1-4685-bf83-1e8c8a80f272
IDENTIFICADOR: ES_XXXXXXXXX_2025_00000000000000000000000051447
ESTAT D'ELABORACIÓ: Definitiu

REFERÈNCIES
EXPEDIENTS: C1210-0122/2025 - 21/03/2025 08:42
REGISTRE D'ENTRADA: 0210-2025 - 21/03/2025 08:25
SIGNATURES
MARIA ISABEL DE LA PARTE CANO: 18/03/2025 19:33
CONSELL GENERAL (SIGNATURA): 21/03/2025 08:41

Govern d'Andorra
Ministeri de Cultura, Joventut i Esports

Memòria explicativa del Projecte de llei de crèdit extraordinari de compravenda de l'antiga fàbrica de la Cooperativa Andorrana de Tabacs, SA (CATSA), situada a l'avinguda Rocafort, núm. 39, de la parròquia de Sant Julià de Lòria

L'antiga fàbrica de la Cooperativa Andorra de Tabacs va ser construïda l'any 1962 a l'avinguda Rocafort, núm. 39, de la parròquia de Sant Julià de Lòria. Va ser una de les fàbriques de tabac que van desenvolupar una important activitat fins al 2010. Actualment es troba en desús, si bé l'any 2023 va convertir-se en un dels espais principals del *L'AndArt*, festival d'expressió artística i cultural, que va contribuir a recuperar la memòria d'aquest edifici fabril que forma part de la història del tabac i del patrimoni industrial del país, i a donar-hi valor.

La presència del tabac a Andorra es remunta al segle XVIII, quan aquest conreu exòtic va començar a guanyar una gran popularitat que l'acabaria consolidant al llarg del segle XIX per acabar esdevenint un monocultiu durant les darreres dècades del segle XX. El conreu del tabac va propiciar el sorgiment d'una important indústria dins del país, ja que la collita no només s'exportava a l'estranger sinó que un percentatge significatiu també es manufacturava a les Valls i donava feina tant a fabricants com a colliters de tabac, i s'estenia, en conseqüència, pels tres sectors econòmics: el primari a través del cultiu, el secundari a través de la manufactura, i el terciari a través de les activitats comercials. Els andorrans van veure en el tabac i les polítiques fiscals impositives dels països veïns una oportunitat per fer créixer la seva economia. Així doncs, la fàbrica de la Cooperativa Andorrana de Tabacs, SA (CATSA) és un testimoni d'importància cabdal per conèixer el desenvolupament de la indústria andorrana durant la segona meitat del segle XX.

PÀGINA: 1 de 7 DATA I HORA D'IMPRESSIÓ: 21/03/2025 08:45
Aquest document és una còpia autèntica del document electrònic original. Podeu comprovar la seva validesa a https://registre.consellgeneral.ad/Consellers/ValidarDocuments.aspx?csv=beb54a24-6be1-4685-bf83-1e8c8a80f272 emprant el codi segur de verificació.

La història d'edifici de CATSA, com es coneix popularment l'antiga fàbrica, continua molt present en la memòria dels lauredians i de persones vinculades al món del tabac.

La fàbrica va començar a construir-se l'any 1962, quan el Comú de Sant Julià de Lòria accepta la súplica de la Cooperativa de Tabacs per a la construcció d'un nou edifici. El projecte va ser elaborat per l'arquitecte aparellador Lluís Maria Pascual Roca (1915-2009), que des de l'any 1953 va treballar en diversos projectes al país alhora que feia de professor a l'Escola d'Aparelladors de Barcelona.

En un inici, la fàbrica de CATSA no s'havia de construir al seu emplaçament actual, a les Arades, sinó que originàriament la idea era construir la fàbrica a l'entrada nord de l'actual centre històric de Sant Julià de Lòria. Finalment, la fàbrica es va construir allunyada del centre de la parròquia, a diferència d'altres fàbriques, com Tabacs Reig, situades al bell mig del poble. Actualment es troba dins el conglomerat urbà que forma Sant Julià de Lòria, que en les darreres tres dècades del segle XX va anar expandint-se en direcció nord.

La Cooperativa Andorrana de Tabacs, SA sorgeix d'un altra entitat andorrana: el Sindicat Agrícola Andorrà. L'any 1953 es constituïa a Andorra la Vella aquest Sindicat, que era una associació d'agricultors del país que es creava amb l'objectiu de fomentar els interessos agrícoles i pecuaris del Principat en tots els seus aspectes i, en especial, per vetllar per obtenir unes condicions de venda dels productes agrícoles més favorables per al sector. Al Sindicat podien adherir-se tots els agricultors andorrans que fossin propietaris i els estrangers que portessin almenys vint anys residint a Andorra. D'aquest Sindicat, el març de l'any 1957 en va sorgir la proposta de crear una Cooperativa de Tabac i construir una fàbrica.

La Cooperativa Andorrana de Tabacs naixia amb l'objectiu de fabricar i vendre tabac andorrà, amb un capital social inicial de 12.500.000 pessetes. Els estatuts de la nova cooperativa van ser aprovats a les assemblees generals del Sindicat Agrícola Andorrà celebrades els dies 24 de març i 2 de juny de l'any 1957.

Aquest document és una còpia autèntica del document electrònic original. Podeu comprovar la seva validesa a https://registre.consellgeneral.ad/Consellers/ValidarDocuments.aspx?csv=beb54a24-6be1-4685-bf83-1e8c8a80f272 emprant el codi segur de verificació.

La nova Cooperativa va buscar el suport econòmic entre els socis del Sindicat Agrícola Andorrà i també entre els sis comuns, alguns dels quals van comprar-ne accions. Aconseguit el seu finançament inicial, la nova Cooperativa ràpidament va començar a plantejar la construcció d'un edifici on poder manufacturar el tabac. El 27 de juliol de 1957 la directiva de la Cooperativa va proposar al Comú de Sant Julià de Lòria edificar la seva fàbrica en un terreny propietat del Comú i conegut com "La Pedrera", situat a la riba oest del Valira. Per debatre la proposta, el Comú va convocar una reunió de poble en què es va acordar cedir a la Cooperativa el terreny desitjat a canvi d'accions del Comú en la Cooperativa.

Sembla, però, que la qüestió de la fàbrica de la Cooperativa va quedar durant un temps parada. Ni a l'arxiu del Comú de Sant Julià de Lòria ni tampoc als fons documentals conservats a l'Arxiu Nacional s'ha pogut trobar cap referència a l'edifici i fàbrica de la Cooperativa entre els anys 1958 i 1961. Finalment aquesta qüestió s'acaba desencallant a la primavera de l'any 1962, un moment, però, en què la Cooperativa Andorrana de Tabacs ja ha deixat de ser una entitat sorgida del Sindicat Agrícola Andorrà per convertir-se en una empresa, una societat anònima. Amb un capital inicial de 15 milions de pessetes, el 12 de febrer de l'any 1961 la Cooperativa Andorrana de Tabacs es converteix en la Cooperativa Andorrana de Tabacs Societat Anònima, la CATSA. I la fàbrica s'acaba construint en un terreny diferent al que s'havia negociat en un inici.

Als seus estatuts, la CATSA afirmava que "la Societat tindrà per fi social l'explotació comercial d'una indústria dedicada a la fabricació i a la compra i venda de tabacs i a tota mena de negocis i de lícit comerç, relacionat amb aquest fi, com també el de fomentar el conreu de tabac a les Valls, estimulant els colliters, assessorant-los i ajudant-los fins allà on permetin les possibilitats socials".

Molts dels antics socis de la Cooperativa van passar a formar part de la nova societat com a propietaris de dos terços del capital de l'empresa que per llei estaven reservats al capital andorrà. Però, amb la seva transformació, a l'accionariat van entrar-hi empresaris estrangers que es van quedar amb un terç de les accions de CATSA: l'empresa francesa de cigarretes JOB, i l'espanyola BASTOS, a través de la seva filial SOFICAL, van entrar a l'accionariat de la CATSA l'any 1961.

Aquest document és una còpia autèntica del document electrònic original. Podeu comprovar la seva validesa a https://registre.consellgeneral.ad/Consellers/ValidarDocuments.aspx?csv=beb54a24-6be1-4685-bf83-1e8c8a80f272 emprant el codi segur de verificació.

En aquest context, la CATSA sembla que intenta prendre un paper protagonista en les negociacions entre fabricants i colliters de tabac, presentant-se com una defensora dels interessos tant dels empresaris i industrials com dels colliters. En tot cas, l'arribada de CATSA al mercat andorrà del tabac i els seus posicionaments van ser clau per a la creació definitiva de la Junta del Tabac.

Durant els anys setanta i vuitanta la CATSA va consolidar-se com una de les empreses més importants del sector del tabac a Andorra. A banda d'aconseguir grans beneficis, també es coneix que, almenys des de 1977, l'empresa va explotar comercialment la situació privilegiada de la seva fàbrica, perfectament visible des de la carretera de Sant Julià de Lòria a Andorra la Vella.

Al tombant del nou segle XXI, CATSA va deixar de manufacturar tabac a la fàbrica de les Arades. El 2002 la Cooperativa va arrendar la fàbrica al seu soci LAUDOR, SA, que va mantenir la manufactura de tabac a la fàbrica fins al 2010.

La fàbrica, però, no va estar en un inici gaire temps en desús. Probablement gràcies a les seves dimensions i sobretot a la seva situació privilegiada —almenys abans de la construcció del túnel de la Tàpia—, es va convertir en un actiu atractiu per a entitats del país sense local propi. Així doncs, l'any 2011 CATSA va llogar part de la façana a l'empresa Via Moda, SL i al setembre d'aquell any va arrendar la fàbrica a una societat de creació recent: la Societat Cooperativa Sabors i Aromes d'Andorra, SA.

La societat Sabors i Aromes d'Andorra no va poder superar les dificultats econòmiques que va patir i l'any 2016 es va dissoldre definitivament, i CATSA va recuperar la possessió de la seva antiga fàbrica. Des d'aleshores i fins a l'actualitat, la fàbrica va quedar totalment en desús, tret d'una recent excepció temporal. Entre els dies 15 de setembre i 15 de novembre de l'any 2023 es va celebrar el *L'AndArt* 23, la cinquena Biennal Internacional d'Andorra. En aquella edició, el protagonisme va ser per a Sant Julià de Lòria, amb obres i exposicions d'art tant al centre urbà de la parròquia com a l'antiga fàbrica de CATSA, habilitada temporalment per a l'ocasió com a espai d'expressió artística. Tal com s'ha dit, aquest esdeveniment artístic va donar visibilitat a aquest edifici històric i va promoure la necessitat de la seva conservació.

Aquest document és una còpia autèntica del document electrònic original. Podeu comprovar la seva validesa a https://registre.consellgeneral.ad/Consellers/ValidarDocuments.aspx?csv=beb54a24-6be1-4685-bf83-1e8c8a80f272 emprant el codi segur de verificació.

Avui, l'edifici encara conserva a la seva façana principal la retolació amb la inscripció "Fàbrica de tabacs", que recorda l'ús original d'aquest edifici. Així doncs, la fàbrica és un testimoni clau del procés d'industrialització del sector del tabac i, en un camp més ampli, de tot el país, que si bé va passar d'una economia eminentment agrícola i ramadera a una economia terciaritzada, també ha tingut en les darreres dècades una activitat industrial important i que en el cas del sector del tabac basteix un pont entre el món agrícola (colliters) i el món industrial (fabricants).

L'antiga fàbrica CATSA també és un edifici molt present en la memòria històrica, per la seva activitat, pel que va significar la Cooperativa i perquè durant molts anys tots els residents i visitants que creuaven Sant Julià de Lòria en direcció al nord del país passaven per davant d'aquest edifici històric.

Els valors històrics i culturals de CATSA i la necessitat de disposar d'espais públics per desenvolupar activitats d'interès nacional són els motius que avalen que dos administració públiques, el Comú de Sant Julià de Lòria i el Govern d'Andorra, comparteixin la voluntat de salvaguardar aquest edifici emblemàtic per poder transmetre aquest llegat en les millors condicions a les generacions futures.

Els acords per garantir la conservació i la rehabilitació

El Comú de Sant Julià de Lòria i el Govern d'Andorra han arribat a un acord per assumir a parts iguals la compra de l'edifici CATSA amb l'objectiu que aquest espai històric pugui acollir projectes estratègics i d'interès nacional, i amb la voluntat manifesta d'aportar un actiu a la parròquia laurediana.

L'antiga fàbrica de CATSA se situa en una parcel·la de 2.012,52 m^2 i la superfície construïda ocupa 2.886,13 m^2. El valor de compra de la parcel·la i l'edifici és de 4.200.000 euros, sense impostos.

Aquest document és una còpia autèntica del document electrònic original. Podeu comprovar la seva validesa a https://registre.consellgeneral.ad/Consellers/ValidarDocuments.aspx?csv=beb54a24-6be1-4685-bf83-1e8c8a80f272 emprant el codi segur de verificació.

El cost final d'aquesta adquisició per part del Govern s'estima en 2.281.355,14 euros euros i inclou els impostos, i la previsió dels interessos legals pel fet que el pagament és a termini, en virtut de l'acord amb la propietat.

Vist que el Govern no disposa dels crèdits per respondre a les despeses esmentades, xifrades en 2.281.355,14 euros, i que la necessitat i la urgència d'aquestes despeses fan que no es puguin ajornar fins a l'exercici del 2026;

La necessitat i la urgència d'aquesta despesa s'expliquen pel principi d'acord assolit en les negociacions a tres bandes, una entesa que ha permès establir unes condicions avantatjoses que requereixen una resposta immediata per garantir l'operació.

Per tot el que s'ha exposat anteriorment, se sol·licita l'aprovació d'un projecte de llei de crèdit extraordinari de 2.281.355,14 euros, que correspon al 50% del cost final d'aquesta adquisició, i repartit en diversos exercicis pressupostaris: 619.500,00 euros per a l'exercici del 2025; 536.873,63 euros per a l'exercici del 2026; 553.936,13 euros per a l'exercici del 2027, i 571.045,38 euros per a l'exercici del 2028. La partida pressupostària que assumirà la despesa és la següent:

> 001–55 Ministeri de Territori i Urbanisme–560 Departament d'Urbanisme–001468–Àrea d'Edificació Pública–IN0117–Edifici CATSA–D/60200/082002–Adquisicions d'edificis i altres construccions d'un import de 2.281.355,14 euros.

El crèdit extraordinari per a l'exercici del 2025, d'un import de 619.500,00 euros, es finança amb les partides pressupostàries següents:

- 001–55 Ministeri de Territori i Urbanisme–560 Departament d'Urbanisme–001468–Àrea d'Edificació Pública–IN0029–Rehabilitació Santuari de Meritxell–D/61200/084001. Conservació i millora d'edificis. Per un import de 94.500 euros.
- 001–55 Ministeri de Territori i Urbanisme–560 Departament d'Urbanisme–001468-Àrea d'Edificació Pública–IN0109 Habitatges Socials–D/60260/106001. Const. d'altres ed. Per un import de 525.000 euros.

Aquest document és una còpia autèntica del document electrònic original. Podeu comprovar la seva validesa a https://registre.consellgeneral.ad/Consellers/ValidarDocuments.aspx?csv=beb54a24-6be1-4685-bf83-1e8c8a80f272 emprant el codi segur de verificació.

Govern d'Andorra
Ministeri de Cultura, Joventut i Esports

Els crèdits de despesa amb caràcter pluriennal s'inclouran en el Pressupost del 2026 quan s'elabori aquest pressupost, d'acord amb l'article 29 de la Llei general de les finances públiques, del 19 de desembre de 1996, i les seves modificacions posteriors.

El Govern, ateses les consideracions precedents, d'acord amb l'article 23 del text refós de la Llei general de les finances públiques, del 19 de desembre de 1996, i amb l'informe previ de la Intervenció General, ha aprovat, en la sessió del 19 de març del 2025, el Projecte de llei de crèdit extraordinari per a la partida pressupostària indicada anteriorment per finançar el 50% de la compra de la fàbrica de CATSA perquè sigui sotmès al ple del Consell General.

Encamp, 19 de març del 2025

Isabel de la Parte Cano
Directora de Patrimoni Cultural

Aquest document és una còpia autèntica del document electrònic original. Podeu comprovar la seva validesa a https://registre.consellgeneral.ad/Consellers/ValidarDocuments.aspx?csv=beb54a24-6be1-4685-bf83-1e8c8a80f272 emprant el codi segur de verificació.